

๑๐ ๙๙๒๐๓ ปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนผู้สูงอายุ: กรณีศึกษา ประเทศไทย อรรถกิจชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ล่องมา ตำบลพะวอ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

อนุสรณ์ อุดປต่อง* เกรียงศักดิ์ ใจนุเครือเสถียร** ภานี วงศ์เอก***

๗๗๗๗๗๗ ๗๗๗๗๗๗

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงคุณภาพนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ค้นหาปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชน ผู้สูงอายุบ้านแม่ล่องมา เก็บข้อมูลระหว่างเดือน กรกฎาคมถึงกันยายน พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยใช้วิธีการ สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากชุมชน ผู้สูงอายุบ้านแม่ล่องมาและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับการดำเนินงานของชุมชนจำนวน ๑๙ คน ร่วมกับ การสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมระหว่างการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยสำคัญในการ ขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ล่องมา ประกอบด้วยปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ คุณลักษณะ ของประชาชนชุมชน การเห็นประโยชน์ที่ได้รับจากการ เข้าร่วมกิจกรรม และความสามัคคีของสมาชิกชุมชน ดังนั้น จึงเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุน ให้กับชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ล่องมา ให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่อไปได้

๖๘

ส่วนปัจจัยภายนอกชุมชนได้แก่ งบประมาณและ บุคลากรจากหน่วยงานต่างๆ ดังนั้น ชุมชนจึงควรมี การเตรียมแผนสำหรับการสร้างห้องทำงานผู้ที่มี ความพร้อมในการเข้ามาบริหารงานต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะตำแหน่งประธานชุมชน รวมทั้งกระตุ้นให้ สมาชิกชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรม ตลอดจน หน่วยงานภาครัฐต่างๆ ควรให้การสนับสนุนและ ช่วยเหลือโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านงบประมาณและ บุคลากร เพื่อให้การดำเนินงานของชุมชนผู้สูงอายุ เป็นไปอย่างราบรื่น

คำสำคัญ: ปัจจัยขับเคลื่อน ผู้สูงอายุ กิจกรรมของ ชุมชน ชุมชนผู้สูงอายุ

วารสารสาธารณสุขศาสตร์ ๒๕๕๖; ๔๓(๑): ๖๘-๗๙

* นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยประชากรและสังคม) สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

** อัตติอาจารย์สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

*** สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

บทนำ

การพัฒนาระบบสุขภาพและความเจริญก้าวหน้าทางด้านสาธารณสุขอย่างต่อเนื่องของประเทศไทย มีส่วนสำคัญทำให้คนไทยมีอายุยืนยาวมากขึ้น¹ รวมทั้งความสำเร็จในการดำเนินนโยบายวางแผนครอบครัว ด้วยการคุมกำเนิดเมียประมาณ 30 ปีที่ผ่านมา ทั้งลองปัจจัยส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรของประเทศไทยโดยจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น อย่างต่อเนื่อง ขณะที่ประชากรวัยอื่นๆ ลดลงจนทำให้สังคมไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society)² กล่าวคือ มีประชากรอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มากกว่า หรือเท่ากับร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา³ ด้วยเหตุนี้ภาครัฐ จึงได้กระตุ้นให้เกิดระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เพื่อป้องกันและบรรเทาปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยทางด้านร่างกาย เช่น โรคประจำตัว (เบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคมะเร็ง) และภาวะทุพพลภาพ เป็นต้น ทางด้านจิตใจ เช่น วิตกกังวล ว้าเหว่ หมดหวังในชีวิต เป็นต้น รวมถึงปัญหาทางด้านระดับสังคม เช่น ขาดการยอมรับในสังคมเนื่องจากไม่สามารถทำกิจกรรมได้เหมือนเดิม การถูกทอดทิ้งจากลูกหลานให้อยู่ลำพัง รวมถึงปัญหาเรื่องการขาดรายได้เนื่องจากไม่สามารถทำงานได้ หรือทำงานได้น้อยลงตลอดจนเกี่ยบอย่างไร การเป็นต้น^{4,5}

ลิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับประเด็นผู้สูงอายุของภาครัฐที่ชัดเจน คือ การกำหนดบทบาท สิทธิ และหน้าที่ของผู้สูงอายุที่ควรจะได้รับเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ⁶ ผ่านแผนงานสำคัญ เช่น แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2525-2544) การประกาศปฏิญญาผู้สูงอายุไทย 9 ข้อ พ.ศ. 2542 แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.

2545-2564) และการออกพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ปี พ.ศ. 2546 เป็นต้น นอกเหนือจากข้อกำหนดและกฎหมายข้างต้นแล้วสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การกระตุ้นให้มีการจัดตั้งชั้นรมผู้สูงอายุขึ้นทั่วประเทศ จากการทบทวนเอกสาร พบว่า ชั้นรมผู้สูงอายุได้มีการจัดตั้งขึ้นครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2505 แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักและแพร่หลายมากนัก⁷ จนกระทั่ง ถูกกระตุ้นด้วยการประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ (World Assembly on Ageing) ในปี พ.ศ. 2525 ทำให้การพัฒนาและจัดตั้งชั้นรมผู้สูงอายุในประเทศไทยได้รับความสนใจอีกรั้ง ทำให้ในปี พ.ศ. 2532 ได้จัดตั้งสมาคมสภាទผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชนิพัฒ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีขึ้น เพื่อเป็นหน่วยงานกลางในการติดต่อประสานงาน กับชั้นรมผู้สูงอายุโดยให้ชั้นรมผู้สูงอายุทั่วประเทศ สมัครเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมฯ⁸

จากอดีตถึงปัจจุบันถือได้ว่า การขยายเครือข่าย ชั้นรมผู้สูงอายุในประเทศไทยเป็นไปอย่างแพร่หลาย ละทื่อนได้จากจำนวนชั้นรมผู้สูงอายุภายในได้สังกัด สมาคมสภាទผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยในพระราชนิพัฒ์ฯ เมื่อปี พ.ศ. 2539 ที่มีเพียง 3,487⁹ ชั้นرم เพิ่มขึ้นเป็น 11,398¹⁰ ชั้นرم ในปี พ.ศ. 2549 และปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2555 มีชั้นرمผู้สูงอายุทั้งหมด 23,367¹¹ ชั้นرم ทั้งนี้จากการศึกษาของศศิพัฒน์ ยอดเพชร¹² พบว่า แม้จำนวนชั้นرمผู้สูงอายุจะเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน แต่กลับพบว่ามีชั้นرمผู้สูงอายุที่สามารถดำเนินการ จัดกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องอยู่เพียงครึ่งหนึ่งเท่านั้น ส่วนอีกครึ่งหนึ่งไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง หรือล้มเลิกไปบ้าง จากสถานการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมของชั้นرمผู้สูงอายุ เป็นลิ่งสำคัญและมีความจำเป็นในการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรม

ของชุมชน เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนผู้สูงอายุนั้น ๆ จัดกิจกรรมเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดกับสมาชิกชุมชนนั้นเอง ดังคำกล่าวของศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทพย พงษ์ศิริ ประรานาด¹⁰ ที่ว่า “ชุมชนผู้สูงอายุ เป็นภูมิและสำคัญสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ” และถ้าหาก “ชุมชนใด เครือข่ายใด ไร้ซึ่งกิจกรรม ชุมชนนั้น เครือข่ายนั้นก็ย่อมไร้ประโยชน์”

จากการศึกษาข้อมูลประชากรบ้านแม่ลະมา ตำบลพะวอ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ปี พ.ศ.2554 พบว่า มีผู้สูงอายุมากถึงร้อยละ 17.6¹³ ของประชากร ทั้งหมด โดยมีชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ลະมาเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมและดูแลผู้สูงอายุในชุมชน ก่อตั้งอย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 มีการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลายทั้งการส่งเสริมสุขภาพร่างกาย จิตใจ รวมทั้งกิจกรรมทางด้านสังคมให้กับสมาชิกชุมชน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ลະมาได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันและมีผลงานเป็นที่ประจักษ์สะท้อนได้จากผลการประกวดชุมชนผู้สูงอายุ ดีเด่นซึ่งได้รับรางวัลชนะเลิศในระดับเขตเมื่อปี พ.ศ. 2551 และ พ.ศ. 2555 ตามลำดับ ทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือการดำเนินงานของวัดเชตวันศรี จนสามารถชนะเลิศการประกวดวัดส่งเสริมสุขภาพ ดีเด่นระดับจังหวัดในปี พ.ศ. 2553 อีกด้วย นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยกับประธานชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ลະมาและเจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลพะวอระหว่างที่ลงไปสังเกตการณ์ในช่วงที่มีการประกวดชุมชนผู้สูงอายุทำให้ทราบว่าในอนาคต มีแผนที่จะพัฒนาชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ลະมาให้เป็นชุมชนผู้สูงอายุต้นแบบเพื่อเป็นแหล่งศึกษาดูงาน สำหรับชุมชนผู้สูงอายุทั้งจากภายในและภายนอกตำบล ได้มาตรฐานและเปลี่ยนองค์ความรู้และตลอดจนรูปแบบ

การดำเนินงานซึ่งกันและกัน

ด้วยเหตุผลของความสำคัญของการขับเคลื่อนชุมชนผู้สูงอายุและสถานการณ์ผู้สูงอายุในชุมชน ตลอดจนการดำเนินงานของชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ลະมาที่ดำเนินไปในทิศทางที่ดี จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจเลือกชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ลະมาเป็นกรณีศึกษา ในประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลในการขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมของชุมชนเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ และเป็นฐานข้อมูลสำหรับการพัฒนาชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ลະมาและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนผู้สูงอายุอื่น ๆ ต่อไป

วิธีการศึกษา

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึง กันยายน พ.ศ.2555 (เดือนกรกฎาคมลงไบสังเกตการณ์และเก็บข้อมูลเบื้องต้นในช่วงที่มีการประกวดชุมชนผู้สูงอายุ ขณะที่เดือนสิงหาคมลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลจริง ส่วนเดือนกันยายนเป็นการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางรายด้วยการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ลະมาและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของชุมชน รวมทั้งหมด 19 คน ประกอบด้วย 1) เจ้าหน้าที่จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลพะวอ จำนวน 1 คน 2) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์กรบริหารส่วนตำบลพะวอ จำนวน 2 คน 3) คณะครุโรงเรียนบ้านแม่ลະมา จำนวน 2 คน 4) ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน 5) เจ้าอาวาสวัดเชตวันศรีจำนวน 1 รูป 6) ประธานและคณะกรรมการชุมชน จำนวน 5 คน และ 7) สมาชิกชุมชนผู้สูงอายุจำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แนวคำถาม เชิงคุณภาพซึ่งมีประเด็นคำถามสำคัญที่เกี่ยวกับ ลักษณะของการดำเนินการจัดกิจกรรมของชุมชนผู้สูง อายุ ปัญหา/อุปสรรคในการจัดกิจกรรมมีอะไรบ้าง ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมคืออะไร และ ปัจจัยดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานใดบ้าง นอกจากนี้ผู้วิจัยเองได้ใช้วิธีการสังเกตอย่างไม่มี ส่วนร่วมในช่วงที่มีการประมวลชุมชนผู้สูงอายุและ ขณะที่ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลจริงด้วย

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ใช้วิธีการ ตรวจสอบแบบสามเหล้า (Triangulation) 2 รูปแบบคือ 1) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเหล้า ด้านวิธีการรวมข้อมูล (Methods Triangulation) โดยการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลด้วย วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม 2) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือสามเหล้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยตรวจสอบจากแหล่งของ ข้อมูล ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล ทั้งนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ ในแต่ละประเด็นแล้วตีความเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ คำพูด/ข้อคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญแล้วสรุปเป็น ข้อค้นพบของการวิจัย

การป กป่องลิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการ ศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้รับทราบ ตลอดจนขออนุญาต ก่อนการเริ่มต้นสัมภาษณ์และบันทึกเพลเสนอก็ซึ่งไม่มี การบังคับใดๆทั้งสิ้น ในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ไม่สะดวกที่จะให้ข้อมูลสามารถปฏิเสธการให้ข้อมูลได้ ทันที ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถูกนำมาใช้เพื่อ การวิจัยโดยนำมาวิเคราะห์และนำเสนอในภาพรวม ซึ่งจะไม่ปราภูมิชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่อย่างใดและ

ถูกเก็บไว้เป็นความลับที่สุด

การวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาและอนุมัติจาก คณะกรรมการจัดทำรายงานวิจัยสถาบันวิจัยประชากร และสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล เลขที่ 2012/1-1-12

ผลการศึกษา

ชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ละเม่า ก่อตั้งอย่างเป็น ทางการเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2549 โดยได้จด ทะเบียนจัดตั้งชุมชนต่อสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทร์ ทรงพระ บรมราชชนนี สาขาสภานผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ประจำจังหวัดตาก เป็นชุมชนผู้สูงอายุนำร่องแห่งแรก ของตำบลพะวอ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งเกิด จากการรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในชุมชนที่สนใจจัดตั้ง ชุมชนประมาณ 30 คน โดยได้รับความช่วยเหลือ 71 และสนับสนุนงานด้านเอกสารจากการจัดตั้งชุมชน จากเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลพะวอ ปัจจุบันชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ละเม่ามีติดกันนั้น ตำบลพะวอเป็นประธานชุมชน (ดำรงตำแหน่งเป็นสมัย ที่ 3 ติดต่อกัน) มีสมาชิกทั้งหมด 203 คน ประกอบ ด้วย เพศชาย 97 คน (ร้อยละ 47.8) และเพศหญิง 106 คน (ร้อยละ 52.2) สามารถจำแนกสมาชิกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทสามัญ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) จำนวน 119 คน (ร้อยละ 58.6) และประเภททวีสามัญ (อายุต่ำกว่า 60 ปี) จำนวน 84 คน (ร้อยละ 41.4) กิจกรรมที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันของชุมชนแบ่งได้ เป็น 5 ประเภทหลัก คือ 1) กิจกรรมการส่งเสริม สุขภาพ ได้แก่ การออกกำลังกาย การตรวจสอบสุขภาพ การออกเยี่ยมผู้พิการและผู้ป่วยโรคเรื้อรัง 2) สืบสาน ประเพณี ศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ การถือศีล และปฏิบัติธรรมเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรม รณรงค์ดำเนินการช่วยเหลือผู้สูงอายุเนื่องในวันสงกรานต์ 3) การสร้าง

ความเข้าใจในกระบวนการการกลุ่มและสร้างความสามัคคี ได้แก่ การประชุมชุมชนผู้สูงอายุระดับหมู่บ้าน และตำบล การแข่งขันกีฬาผู้สูงอายุ และการประกวดชมรมผู้สูงอายุ 4) การบำเพ็ญประโยชน์ ได้แก่ การปลูกต้นไม้หรือทำความสะอาดสถานที่ในวันเฉลิมพระชนมพรรษา เป็นต้น 5) กิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้และระดมทุน ได้แก่ การจำหน่ายบัตรร่วมย้อนยุคเนื่องในวันสงกรานต์ การทอดผ้าป่า สามัคคีชุมชนผู้สูงอายุ และการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ละมา จากลักษณะของกิจกรรมข้างต้น กล่าวได้ว่าชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ละมา มีกิจกรรมที่หลากหลายและเป็นกิจกรรมที่สร้างเสริมสุขภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ตลอดจนสร้างหลักประกันทางด้านรายได้

72 ให้กับผู้สูงอายุอีกด้วย

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ละมา พบว่า สามารถจำแนกตามแหล่งที่มาของปัจจัยได้เป็น 2 ส่วน คือ ปัจจัยภายในชุมชน และปัจจัยภายนอกชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ 1) คุณลักษณะของประธานชุมชน คือ มีทักษะในการพูดโน้มน้าวให้เกิดความร่วมมือจากสมาชิกชุมชนและมีทักษะในการต่อรองกับหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนปัจจัยต่างๆ คิดรอบคอบก่อนการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ อีกทั้งมีบุคลิกนำไปเชื่อถือ เป็นที่เคารพของสมาชิกชุมชนและชาวบ้านทั่วไป ตลอดจนมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการชุมชนที่ดี สะท้อนจากคำให้สัมภาษณ์ของสมาชิกชุมชนที่ว่า

“ประธานชุมชนเขาพูดเก่ง อธิบายเก่ง ทำให้เราเข้าใจง่าย ที่สำคัญว่างตัวได้ดี”

“ประธานชุมชนคนนี้แกดีจริงๆ ถ้าไม่มีแก

ไม่รู้ว่าชุมชนจะเป็นอย่างไรเหมือนกัน”

รวมทั้งจากคำให้สัมภาษณ์จากครูโรงเรียนบ้านแม่ละมาท่านหนึ่ง

“ประธานแกเป็นคนที่คิดรอบคอบในการทำงาน จะทำอะไรแกวางแผนไว้หมดแล้ว ที่สำคัญยังฉลาดที่จะเลือกคนทำงานเป็นอีกด้วย” 2) ความสามัคคีของสมาชิกในชุมชนผู้สูงอายุ มีความร่วมมือกันทำงานอย่างเต็มที่ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกจากนี้จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสังเกตการทำงานของชุมชน พบว่า บรรยายกาศในการทำงานมีแต่ความสนุกสนานเป็นกันเอง เพราะสมาชิกชุมชนทุกคนมีความรู้จักสนใจสนับสนุนกันเป็นอย่างดีอยู่แล้ว จึงทำให้บรรยายกาศในการทำงานเต็มไปด้วยรอยยิ้มและเสียงหัวเราะ และช่วยลดความตึงเครียดในการทำงานลงได้มาก 3) การบริหารจัดการชุมชนที่ดี กล่าวคือ มีการวางแผนในการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน และเลือกคนได้เหมาะสมสมกับงานที่ได้รับมอบหมายที่สำคัญยังเน้นเรื่องความโปร่งใสในการบริหารจัดการทางการเงินเป็นหลัก โดยเห็นถึงภาระต้องจดรายละเอียดรายรับ-รายจ่ายในแต่ละกิจกรรมและใช้เวทีการจัดประชุมประจำเดือนของชุมชนซึ่งการใช้จ่ายของชุมชนให้สมาชิกชุมชนได้รับทราบอยู่เป็นประจำ เพื่อสร้างความรู้สึกสบายใจให้กับทุกฝ่าย 4) การเห็นประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนได้รับความสุข สนุกสนาน คลายเครียด ได้พบปะเพื่อนฝูง และเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ทำประโยชน์ให้ชุมชนและชุมชน จึงทำให้เกิดการเข้าร่วมและซักซวนเพื่อนๆ ให้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป ดังคำให้สัมภาษณ์ของสมาชิกชุมชนผู้สูงอายุบ้านท่านที่ว่า

“ตั้งแต่มีชุมชนผู้สูงอายุนี้ทำให้ชีวิตมีความสุขมากขึ้น แต่ก่อนมีปัญหาปวดหัวเข้า ตั้งแต่ได้ไปลองออกกำลังกาย ก็รู้สึกว่าอาการปวดลดลง เดินไปไหนมาไหนได้สบายขึ้น”

“เวลาเข้ามีการแข่งขันกีฬาหรือมีร่วมผู้สูงอายุ สนุกดีนะได้แต่งตัว ได้เดิน ได้พบเจอเพื่อนๆ เพื่อนบ้านคนไม่ได้เจอกันมาหลายปี ตั้งแต่มีชุมชนผู้สูงอายุทำให้เจอกันง่ายขึ้น”

นอกจากนี้เจ้าอาวาสวัดเชตวันศรียังกล่าวถึงประโยชน์ของการจัดตั้งชุมชนผู้สูงอายุได้อย่างน่าสนใจว่า

“ตั้งแต่ก่อตั้งชุมชนได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุในหมู่บ้านเรา จากแต่ก่อนที่อยู่แต่บ้านใครบ้านมัน เดียวนี้รู้จักกอกมาทำกิจกรรมมากขึ้น เวลาอาทิตมาได้รับนิมนต์ตามงานต่างๆ รู้สึกว่าเดียวนี้ผู้สูงอายุบ้านเรามีหน้าตาสดชื่นขึ้นมากกว่าแต่ก่อนเยอะเลย”

2. ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ 1) งบประมาณ นับว่าเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญในการจัดกิจกรรม เพราะชุมชนมีเงินสะสมอยู่อย่างจำกัด ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยงบประมาณจากหน่วยงานอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากองค์กรบริหารส่วนตำบลพะวอ รวมทั้งจากการระดมทุนจากผู้ประกอบการห้างร้านและลูกหลานที่อาศัยอยู่ในชุมชนและที่ไปทำงานต่างจังหวัด 2) บุคลากรจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อสนับสนุนการทำางานของชุมชนผู้สูงอายุที่ไม่สามารถดำเนินการได้เองทั้งงานเอกสาร วิชาการ ตลอดจนกำลังแรงงาน ตัวอย่างเช่น เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลพะวอ มีบทบาทด้านการให้บริการความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับสุขภาพและงานวิชาการต่างๆ เจ้าหน้าที่องค์กรบริหารส่วนตำบลพะวอช่วยในการจัดเตรียมเอกสาร ลูกหลานในชุมชนเป็นกำลังหลักในการ

สนับสนุนแรงงานในการจัดเตรียมสถานที่ และรับ-ส่งผู้สูงอายุ เป็นต้น 3) ความสามัคคีของคนในชุมชน คือความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันซึ่งเป็นต้นทุนทางสังคมที่มีมาช้านานแล้วและสามารถทำให้การจัดกิจกรรมแต่ละครั้งมีความราบรื่นและผ่านไปได้ด้วยดี ดังคำให้สัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

“หมู่บ้านเรา เป็นอย่างนี้นานนานแล้ว มีอะไรก็ช่วยกันไม่ว่าจะเป็นงานวัด งานโรงเรียน งานชุมชน ไม่เชื่อลองไปลังเกตและเบรียบเทียบดูซิ ระหว่างหมู่บ้านเรากับหมู่บ้านอื่น ๆ”

(คำให้สัมภาษณ์ของสมาชิกชุมชนผู้สูงอายุ ประเภทสามัญท่านหนึ่ง)

“คนที่นี่เข้าสามัคคีกัน เข้าช่วยกันทำตลอดรวมทั้งงานของชุมชนผู้สูงอายุบางกิจกรรมเขามาขอคำปรึกษาแล้วไปจัดการกันเองเลย ถ้าขาดตกบกพร่องอะไรจริง ๆ เขาก็จะมาขอความช่วยเหลือจากพวงคอม”

(คำให้สัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่ อบต.พะวอ)

4) สถานที่และลิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรับจำนวนผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่ 30 คนขึ้นไป โดยขอความอนุเคราะห์ใช้สถานที่จากวัดเชตวันศรี องค์กรบริหารส่วนตำบลพะวอ และโรงเรียนบ้านแม่ละมา เป็นหลัก เนื่องจากหน่วยงานเหล่านี้มีสถานที่ที่กว้างขวางและอุปกรณ์ต่างๆ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เครื่องเสียง ที่พร้อมใช้งานอยู่แล้ว 5) การประชาสัมพันธ์ ในรูปแบบเลี้ยงตามลายของชุมชน การประชาสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวโดยมีสมาชิกวิสาหกิจสามัญและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) เป็นผู้แจ้งข่าวสารให้สมาชิกได้รับทราบ รวมไปถึงการใช้สังคมออนไลน์ (Facebook) ในการช่วยประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ภาพกิจกรรมให้ลูกหลานและบุคคลภายนอกได้รับทราบ

เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาร่วมกับการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม พนบฯ ปัจจัยภายในชุมชนที่มีส่วนสำคัญอย่างมากในการขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมของชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ล่ำมาในการศึกษาครั้งนี้ คือ คุณลักษณะของประชาชนชุมชน (ทักษะการพูดในม่านหน้า การบริหารงาน บุคลิกน่าเชื่อถือ) รวมทั้งการเห็นประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมและความสามัคคีของสมาชิกชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากในแต่ละกิจกรรมของชุมชนมักมีประชาชนชุมชนเป็นผู้คิดริเริ่มกิจกรรม แทนทั้งสิ้นโดยได้ติดต่อประสานงานและชี้แจงการจัดกิจกรรมให้กับสมาชิกชุมชนได้รับทราบ รวมทั้งสมาชิกชุมชนต่างเข้าร่วมและช่วยกันจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ แสดงให้เห็นว่าประชาชนชุมชนและสมาชิกชุมชนต่างทำหน้าที่ของตนเองและมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการจัดกิจกรรมของชุมชน เนื่องจาก มีบทบาทเป็นทั้งผู้ริเริ่ม ผู้ดำเนินการ ผู้เข้าร่วม และผู้ได้รับประโยชน์จากการจัดกิจกรรมโดยตรง ซึ่งถือว่า เป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการจัดตั้งชุมชนผู้สูงอายุ

ส่วนปัจจัยภายนอกชุมชนที่มีส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรมของชุมชน ได้แก่ งบประมาณ และบุคลากรจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดกิจกรรมที่ชุมชนไม่สามารถจัดได้เองและต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน นอกเหนือจากกิจกรรมทางด้านศาสนาและบำเพ็ญประโยชน์ เช่น กิจกรรมประมวลชุมชนผู้สูงอายุ กิจกรรมดน้ำดำหัว เนื่องในวันลงกรณ์ กิจกรรมการแข่งขันกีฬาผู้สูงอายุ เป็นต้น โดยงบประมาณและบุคลากรจากหน่วยงานต่าง ๆ นับได้ว่ามีส่วนช่วยทำให้การทำงานของชุมชน มีความราบรื่นมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้การวิเคราะห์ความสำคัญของปัจจัยดังกล่าว สอดคล้องกับผลการศึกษา ที่พนบฯ ปัญหาและอุปสรรคสำคัญของชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ล่ำมา คือ

มีงบประมาณอย่างจำกัด และขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานด้านเอกสารและติดต่อประสานงาน

อภิปรายผล

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยภายในชุมชนที่โดดเด่นในการขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ล่ำมา ประกอบด้วย คุณลักษณะของประชาชนชุมชน ที่มีทักษะความเป็นผู้นำ คือ มีบุคลิกภาพลักษณ์ที่ดี มีความน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับของสมาชิกชุมชน มีทักษะในการพูด และมีทักษะการบริหารงานที่ดี สอดคล้องกับแนวคิดคุณลักษณะของผู้นำที่พึงประสงค์ของกลุ่มที่คุณมี¹⁴ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของแสร้ง ขาวแก้ว¹⁵ พดาพร ผลสว่าง¹⁶ และสุกัญญา บุญวิเศษ¹⁷ ที่ศึกษาประเด็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของชุมชนผู้สูงอายุ ซึ่งพบว่า คุณลักษณะของประชาชนชุมชนดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนผู้สูงอายุ ทั้งนี้ในการนี้ของชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ล่ำมา อาจเป็นไปได้ว่า ประชาชนชุมชนคนปัจจุบันเคยดำรงตำแหน่งกำนันตำบลพะວอมา ก่อน จึงทำให้มีโอกาสในการบริหารงาน บริหารคนมาก่อน และได้ฝึกทักษะการวางแผนและการเจรจาต่อรองต่าง ๆ เป็นอย่างดี จึงทำให้มีประสบการณ์และสามารถบริหารให้เกิดการขับเคลื่อนชุมชนผู้สูงอายุได้อย่างต่อเนื่องเป็นอย่างดี

การเห็นประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม พนบฯ แสดงผลลัพธ์ของผลการศึกษาของแสร้ง ขาวแก้ว¹⁵ พดาพร ผลสว่าง¹⁶ และสุกัญญา บุญวิเศษ¹⁷ ที่ว่าประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นการได้รับประโยชน์ทางด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต หรือการได้พบปะเพื่อนฝูง เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยทำให้การจัดกิจกรรมของชุมชนผู้สูงอายุประสบความสำเร็จ เนื่องจากว่าเมื่อเห็น

ประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมแล้ว ย่อมทำให้เกิด การเข้าร่วมกิจกรรมรวมถึงการซักชวนเพื่อสماชิก คนอื่น ๆ ให้เข้าร่วมกิจกรรมด้วย นอกจากนี้ยังทำให้ผู้สูงอายุมองเห็นคุณค่าของตนด้วยเช่นกัน สอดคล้อง กับการศึกษาเรื่องการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรม ทางสังคมต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ อำเภอสุโขทัย จังหวัดระนอง¹⁸ ที่พบว่า การสนับสนุน การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุจะช่วยทำให้ผู้สูงอายุ เกิดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น และรับรู้ว่า ตนเองสามารถเข้าร่วมกิจกรรมดังๆ ที่เป็นประโยชน์ ได้อยู่ สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุในชนบท อำเภอวังน้ำเยีย จังหวัด นครราชสีมา¹⁹ ที่พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ผู้สูงอายุนับว่าเป็นปัจจัยที่สามารถทำนายคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจได้ เนื่องจาก การได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ข้างต้น นอกจากนี้พิจารณาตามบทบาทหน้าที่ของ สมาชิกชุมชนแล้ว การเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิก ชุมชนยังแสดงให้เห็นถึงความสามัคคีรู้จักรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ของสมาชิกชุมชนด้วยและสนองต่อ อุดมการณ์ที่แท้จริงของการจัดตั้งชุมชนผู้สูงอายุที่ว่า “ชุมชนผู้สูงอายุเป็นของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุ และ เพื่อผู้สูงอายุ”²⁰

สำหรับปัจจัยทางด้านบุคลากรจากหน่วยงาน ต่าง ๆ พบว่า มีส่วนสำคัญที่ช่วยในการจัดกิจกรรมของ ชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของประลิทธี ลีระพันธ์ และเพ็ญประภา ศิริโรจน์⁸ ศิริวรรณ ขัดดิยวิทยากุล²¹ และระวี แก้วสุกไล²² ที่พบว่า บุคลากรจากหน่วยงาน ต่างๆ ทั้งภาครัฐและชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการ ดำเนินงานของชุมชนผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บุคลากรจากหน่วยงานสาธารณสุขและองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในการให้ความช่วยเหลือด้านงานเอกสาร การประสานงาน รวมทั้งภาคชุมชนที่มีส่วนร่วมในการ รับ-ส่ง และเป็นกำลังแรงงานในการจัดกิจกรรมให้กับ ชุมชน โดยลักษณะการทำงานที่มีการร่วมมือของ บุคลากรจากหลายภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนให้ เกิดกิจกรรมของชุมชนผู้สูงอายุดังกล่าวยังสอดคล้อง กับหลักการทำงานแบบเป็นเครือข่าย²³ ที่ช่วยทำให้

ผลการศึกษาในครั้งนี้ที่พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบล พะออเป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุนงบประมาณ ในการจัดกิจกรรมชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ละเม้า เช่นเดียวกับผลการศึกษาเรื่องลักษณะกิจกรรมและ การดำเนินงานของชุมชนผู้สูงอายุ¹² ที่ได้นเน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของงบประมาณว่าเป็นตัวกำหนด กิจกรรมของชุมชน โดยแต่ละชุมชนมีวิธีทางงบประมาณ ที่แตกต่างกันไป เช่น การจัดทดสอบผ้าป่า การเขียน โครงการของงบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ และ จัดกิจกรรมเพื่อหาทุน เป็นต้น ซึ่งชุมชนผู้สูงอายุ บ้านแม่ละเม้าได้มีวิธีการดำเนินการระดมทุนด้วย วิธีการข้างต้นเช่นกัน (ดังแสดงไว้แล้วในกิจกรรมของ ชุมชนประเภทการเพิ่มรายได้และการระดมทุน) ทั้งนี้ มีงานวิจัยได้เสนอว่า หน่วยงานระดับท้องถิ่นควรให้ การสนับสนุนงบประมาณกับชุมชนผู้สูงอายุเป็นประจำ ทุกปี เพื่อให้ชุมชนสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมได้อย่างคล่องตัวมากขึ้น^{12, 21}

สำหรับปัจจัยทางด้านบุคลากรจากหน่วยงาน ต่าง ๆ พบว่า มีส่วนสำคัญที่ช่วยในการจัดกิจกรรมของ ชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของประลิทธี ลีระพันธ์ และเพ็ญประภา ศิริโรจน์⁸ ศิริวรรณ ขัดดิยวิทยากุล²¹ และระวี แก้วสุกไล²² ที่พบว่า บุคลากรจากหน่วยงาน ต่างๆ ทั้งภาครัฐและชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการ ดำเนินงานของชุมชนผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บุคลากรจากหน่วยงานสาธารณสุขและองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในการให้ความช่วยเหลือด้านงานเอกสาร การประสานงาน รวมทั้งภาคชุมชนที่มีส่วนร่วมในการ รับ-ส่ง และเป็นกำลังแรงงานในการจัดกิจกรรมให้กับ ชุมชน โดยลักษณะการทำงานที่มีการร่วมมือของ บุคลากรจากหลายภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมของชุมชนผู้สูงอายุดังกล่าวยังสอดคล้อง กับหลักการทำงานแบบเป็นเครือข่าย²³ ที่ช่วยทำให้

การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเป็นลักษณะการทำงานแบบประสานพลัง (Synergy) ที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดจากหลายมุมมองและแบ่งงานกันทำซึ่งเอื้อให้เกิดการจัดกิจกรรมและสร้างความรับรู้ในการทำงานได้เป็นอย่างดีก็ด้วย

สรุปผลการศึกษา

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนผู้สูงอายุจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยทั้งจากภายในชุมชนและจากหน่วยงานอื่น ๆ ภายนอกชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณลักษณะของประธานชุมชน การเห็นประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม ความสามัคคีของสมาชิกชุมชน งบประมาณ และบุคลากรจากหน่วยงานต่าง ๆ มีบทบาทต่อการจัดกิจกรรมของชุมชน ดังนั้น ชุมชนผู้สูงอายุจึงควรมีการเตรียมความพร้อมในการสร้างหาผู้ที่มีคุณสมบัติความเป็นผู้นำและคณะกรรมการชุมชนที่เหมาะสมและพร้อมที่จะงานต่อไปในอนาคต รวมถึงระดับให้สามารถเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนเพื่อให้เห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ อันนำไปสู่การเข้าร่วมและซักชวนเพื่อนสมาชิกให้เข้าร่วมกิจกรรมครั้งถัดไป นอกจากนี้หน่วยงานต่าง ๆ ควรให้การสนับสนุนบุคลากรเพื่อช่วยเติมเต็มการทำงานของชุมชนให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ส่วนการสนับสนุนปัจจัยเรื่องงบประมาณควรให้หน่วยงานหลักโดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง โดยชุมชนผู้สูงอายุเองควรจัดกิจกรรมเพื่อรำดทุนของชุมชนอีกแรงด้วย เพื่อให้การขับเคลื่อนกิจกรรมของชุมชนผู้สูงอายุเป็นไปอย่างราบรื่น ต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรมมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่านจากชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ลำมาและหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน ที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์จนทำให้การศึกษาวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และขอขอบพระคุณทุน NRU (National Research University) ภายใต้โครงการ การเฝ้าระวังทางประชารถ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการดูแลผู้สูงอายุระดับชาติ เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุไทย โดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ให้การสนับสนุนการตีพิมพ์เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ ผลงานวิชาการในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ปราโมทย์ ประสาทกุล, ปัทมา ว่าพัฒวงศ์. จุดเปลี่ยนประชากรประเทศไทย. ใน: สุรีย์พร พันพึง, มาลี สันกฎวรรณ, บก. ประชากรและสังคม 2554 : จุดเปลี่ยนประชากรจุดเปลี่ยนสังคมไทย.นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2554: 13-22.
- อัญชนา ชวนทอง. ครอบครัวไทยในยุค Aging Society จัดเดินไปอย่างไรดี. กรุงเทพฯ: รักลูกพับลิชชิ่งเซอร์วิส, 2550: 5-19.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2543-2573, 2550 เข้าถึงได้ที่ http://www.nesdb.go.th/temp_social/pop.zip เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2555
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. รายงานประจำปีสถาบันการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: ที คิว พี จำกัด, 2555: 29-45.

5. สุธรรม นันทมงคลชัย. ผู้สูงอายุไทย: สถานการณ์สุขภาพและการพัฒนาความสุข. วารสารสาธารณสุขศาสตร์ 2553; 40 (1): 101-11.
6. สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ. แนวคิดการจัดตั้งและดำเนินการคลินิกผู้สูงอายุ: กฎหมายและแผนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ. สถาบันเวชศาสตร์ผู้สูงอายุ กรมการแพทย์, 2548: 81-5.
7. พฤฒินันท์ เหลืองไพบูลย์. การจัดบริการสวัสดิการสังคมในชุมชนผู้สูงอายุ: ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดกิจกรรมของชุมชนผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2530.
8. ประลิทธี ลีระพันธ์, เพ็ญประภา ศิริโรจน์. สถานการณ์ชุมชนผู้สูงอายุและแนวโน้มการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข, 2542.
9. บรรจุ ศิริพานิช, ฉลาด ถิรพัฒน์, McGrath ลิงแฮคเซนท์, พนิษฐา พานิชาชีวากุล, เพญจันทร์ ประดับมุข. ชุมชนผู้สูงอายุ: การศึกษาฐานรูปแบบและการดำเนินงานที่เหมาะสม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิญญาณ, 2539.
10. พงษ์ศิริ ปรารรณadee, ปฏิญญา สด็อคเก็ต. การพัฒนาศักยภาพเครือข่ายชุมชนผู้สูงอายุในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สมาคมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชน, 2553.
11. สำนักส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุ. เครือข่ายงานด้านผู้สูงอายุ. 2555. เช้าถึงได้ที่ <http://www.oppo.opp.go.th/pages/network/network.html> เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2555
12. ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, เล็ก สมบัติ, ณัฐรัชพชร สร้อย, ชนิ堪ันต์ ศักดาพร. ลักษณะการดำเนินงานและกิจกรรมของชุมชนผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: JPRINT, 2555.
13. ชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ละมา. รายงานสรุปผลการดำเนินงานของชุมชนผู้สูงอายุบ้านแม่ละมา ประจำปี 2554.
14. วันชัย มีชาติ. พฤติกรรมการบริหารองค์การสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
15. แสง ขาวแก้ว. การดำเนินงานของชุมชนผู้สูงอายุเพื่อการส่งเสริมสุขภาพในจังหวัดเพชรบูรณ์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ]. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2543.
16. พดาพร ผลสว่าง. ลักษณะชุมชนผู้สูงอายุที่ยังยืนและไม่ยังยืนagma น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทภาษาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลชุมชน]. ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2549.
17. สุกัญญา บุญวิเศษ. ความสำเร็จของชุมชนผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองตู่ อำเภอธรัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด [วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีปรัชญาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกคล้องท่องถิ่น]. ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2554.
18. รวิ ใจหาญ, สุธรรม นันทมงคลชัย, พิมพ์สุรังค์ เทชะบุญเสริมศักดิ์, โชคชัย หมั่นแสงทรัพย์. ผลงานโปรแกรมส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรม

- ทางสังคมต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง
ของผู้สูงอายุ อำเภอละอุน จังหวัดระนอง.
วารสารสาธารณสุขศาสตร์ 2553; 40 (1):
76-85.
19. ชุดเดช เจียนดอน, นวรัตน์ สุวรรณผ่อง, จิวารรณ
บุญสุยา, นพพร โหวีระกุล. คุณภาพชีวิต
ของผู้สูงอายุในชนบท อำเภอวังน้ำเยีย
จังหวัดนครราชสีมา. วารสารสาธารณสุข-
ศาสตร์ 2554; 41 (3): 229-39.
20. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง
ของมนุษย์. ผลการดำเนินงานของผู้สูงอายุ
ปี พ.ศ. 2547. กระทรวงพัฒนาสังคมและ
ความมั่นคงของมนุษย์, 2547.
21. ศิริวรรณ ขัตติยวิทยากร. ผลของโปรแกรมส่งเสริม
สุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ตำบลละลมใหม่
พัฒนา อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา.
วารสารกองการพยาบาล 2553; 37 (1):
1-12.
22. ระวี แก้วสุกใส. ความเข้มแข็งของชุมชนผู้สูงอายุ
วัดคำใน อำเภอชุมยิ่ว จังหวัดแม่ฮ่องสอน
[วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตร-
มหาบัณฑิต]. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2545.
23. เสรี พงศ์พิศ. วัฒนธรรมองค์กรของโลเกยุคใหม่
เครือข่าย ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มข้น
ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์
การพิมพ์, 2548.

Factors Driving the Elderly Club's Activities: A Case Study of Ban Mae La Mao Elderly Club, Pha Wor Subdistrict, Mae Sot District, Tak Province.

Anusorn Udplong* Kreingsak Rojkureesateian ** Panee Vong-Ek ***

ABSTRACT

This study aimed to search for essential factors that effectively drive the Ban Mae La Mao elderly club's activities. The data were collected between July and September 2012. In-depth interviews of 19 key informants were employed to collect stakeholder information, and non-participant observation was used to gather information. Content Analysis was used to analyze the data. The results show that important factors are internal factors such as the outstanding characteristics of the club's president, benefits gained from participating in activities and the unity of the members.

External factors are budgets or cooperation from personnel of other agencies. There should be a plan for recruiting committee members who are qualified to manage the club in the future, especially the president. Members should be encouraged to participate in activities on a regular basis to ensure continuity of activities. Agencies in the community should provide support and assistance, especially financial and personnel resources, allowing the club to run smoothly.

Key words: driving factors, elderly, activities of elderly club

J Public Health 2013; 43(1): 68-79

Correspondence: Anusorn Udplong, Institute for Population and Social Research, Mahidol University, Nakhon Pathom 73170, Thailand. E-mail: max_major@hotmail.com

* Graduate student in Master of Arts (Population and Social Research),

Institute for Population and Social Research, Mahidol University

** Former lecturer, Institute for Population and Social Research, Mahidol University

*** Institute for Population and Social Research, Mahidol University